

ภาคผนวก

บทสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อประกอบงานวิจัย

ผศ. ร.ท. ดร. บรรจบ บรรณรุจิ

(นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาตะวันออก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และภาคีสมาชิก สาขาศาสนศาสตร์ สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน)

คำถามของผู้วิจัยและคำตอบจากผู้เชี่ยวชาญ

๑. ดวงดาวมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์อย่างไร ?

ในด้านกายภาพ คือการโคจรของดวงดาวมีส่วนสัมพันธ์ทางกายภาพ เช่น การไหลเวียนของเลือดและความสัมพันธ์กับภูมิอากาศรอบตัวมนุษย์ ถ้าจะถือว่าดวงจันทร์เป็นดาวดวงหนึ่ง ข้างขึ้นจะทำให้เกิดการสืบฉีดของเลือดสูงขึ้น แต่ถ้าเป็นข้างแรมอาการจะเบาลง แสดงว่าความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพดวงดาวอยู่ในฐานะเป็นสิ่งแวดล้อมในโลกที่สัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ แม้เรื่องความเจ็บป่วยของมนุษย์ดวงดาวก็เป็นปัจจัยสัมพันธ์ให้เกิดขึ้น

๒. พระพุทธศาสนานำเรื่องดวงดาวมาประยุกต์ใช้อย่างไร ?

การประยุกต์ใช้ในเรื่องหนึ่ง คือ พระพุทธเจ้าบอกให้พระศิกษาเรื่องวัน เดือน ปี ฤดูกาล เพื่อใช้สวดพระปาฏิโมกข์ ก็หมายความว่าพระก็ต้องเรียนรู้เรื่องดาววันเดือนปี ซึ่งวันเดือนปีสัมพันธ์กับการโคจรของดวงดาว เพราะการกำหนดวันเดือนปีก็ต้องอาศัยดวงดาวที่สำคัญคือดวงอาทิตย์กับดวงจันทร์เป็นหลัก และพระพุทธเจ้าก็บอกให้พระเราศึกษาเพื่อจะกำหนดวันเดือนปีถูก กำหนดขึ้นแรมถูก เพราะวันเดือนสัมพันธ์กับดวงดาว และพระพุทธเจ้าบอกให้เราศึกษา เป็นการใช้จริง ส่วนการมาประยุกต์ก็จะเป็นการประยุกต์ในทางคำสอน มักจะเปรียบว่า ชีวิตที่รุ่งเรืองเปรียบเหมือนดวงดาว เช่น พระอาทิตย์แผดแสงในเวลากลางวัน ดวงจันทร์แผดแสงในเวลากลางคืน แต่ว่าพระพุทธเจ้ารุ่งโรจน์ยิ่งกว่าดวงอาทิตย์ในเวลากลางวัน หรือเปรียบเทียบกับลักษณะอื่น ๆ และข้อสำคัญที่สุด ในคำสอนได้มีการใช้เปรียบเทียบกับดวงดาว

๓. สังคมไทยนำเรื่องดวงดาวมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร ?

ความจริงวิชาทางดวงดาว ศัพท์ทางบาลีเรียกว่า โชติศาสตร์ หรือสันสกฤตเรียกว่า ชโยติศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญกับการบริหารบ้านเมือง โดยเฉพาะกษัตริย์โบราณจะต้องเรียนชโยติศาสตร์ วิชาดวงดาวหรือชโยติศาสตร์สัมพันธ์กับการจัดกองทัพ จะทำให้รู้การโคจรของลม และจัดตั้งกองทัพ การเดินทัพ โดยเฉพาะการเดินทางเรือ นี่ก็เป็นเรื่องสำคัญในระดับวิถีชีวิตของชาวบ้านก็จะดูขึ้นแรมเป็นหลัก ต่อมาก็ได้นำความรู้เรื่องดวงดาวมาศึกษาเชิงโหราศาสตร์ เป็นการศึกษาเพื่อทำนายชีวิตของผู้คน ซึ่งตรงนี้ก็มีความนิยมตั้งแต่ชนชั้นล่างถึงระดับชนชั้นสูง กระทั่งกำหนดให้เกิดวิชาหนึ่งเรียกว่าวิชาโหราศาสตร์ ๗ ก็คือวิชาที่เรารู้เรื่องกลางวันและกลางคืน หมายถึงเรียนรู้เรื่องดวงจันทร์และดวงอาทิตย์เป็นหลัก จากนั้นก็มีดาวเคราะห์ ดาวบริวารทั้งหลายที่มาสัมพันธ์ แล้วก็โยงมาถึงชีวิตของคน ในทัศนะของผม ก็คือความสัมพันธ์กับชีวิตของผู้คน

แง่ของอุตุนิยามกับกรรมนิยาม ก็มีความเป็นไปได้ คนเราจะเกิดในฤดูกาลไหน ภูมิประเทศอย่างไร มันสัมพันธ์กับเรื่องวิบากของกรรม เพราะฉะนั้น จะสังเกตได้ว่า เวลาที่เกิดนั้นในคัมภีร์จะพบว่าเวลาที่แม่เจ็บท้องก็จะเกิดลมกัมมชวาตปั่นป่วน แปลว่า ลมที่เกิดจากกรรม ที่นี้ลมที่เกิดจากกรรมคือกรรมของใคร ก็คือกรรมของลูกสัมพันธ์กับกรรมของแม่ ลูกที่เกิดมาในวันเวลาไหนอย่างไร จะมีวิถีชีวิตอย่างไร ผู้มีญาณจะรู้ได้ว่าเด็กคนนี้จะมียุทธกรรมมาอย่างไร ถ้าหากว่าเราไม่มีญาณอย่างนั้น คนโบราณก็ศึกษาโดยใช้วิชาโหราศาสตร์โดยนำวันเวลาตกฟากของเด็กเป็นตัวตั้ง แล้วก็ผูกดวง ก็อ่านวิบากกรรมของเด็กได้เหมือนกัน

๔. สังคมไทยนำเรื่องดวงดาวมาประยุกต์กับกิจกรรมทางสังคมอย่างไร ?

ดวงดาวในทางพระพุทธศาสนา เราจะกำหนดเอาขึ้นแรมเป็นหลัก โดยเฉพาะวันเวลา ๑๕ ค่ำ มีความหมายในทางพุทธศาสนามาก ในสังคมโบราณจะมีงานเทศกาลต่าง ๆ ในหมู่บ้านซึ่งเป็นสมัยที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ เราก็มักจะจัดงานในช่วงวัน ๑๕ ค่ำ ก็อาศัยดวงจันทร์จากท้องฟ้าช่วยในด้านความสว่าง เรื่องวันสำคัญ เช่น วันอาสาฬหบูชา วันวิสาขบูชา ก็มาจากกลุ่มดาวต่าง ๆ เป็นการนำเรื่องดวงดาวมาประยุกต์ใช้เพื่อกำหนดกิจกรรม มีความสัมพันธ์กับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ

๕. สังคมไทยนำเรื่องดวงดาวมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างไร ?

ถ้าจะนำเรื่องดวงดาวมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาชีวิต เช่น เรื่องวันเวลา จะเห็นว่าดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ไม่เคยหยุดนิ่ง โคจรอยู่ตลอดเวลา การโคจรของดวงจันทร์และดวงอาทิตย์กำหนดใช้ในโลกมนุษย์ให้เริ่มจากเป็นวินาที นาที ชั่วโมง วัน เดือน และปี ซึ่งจะ

เห็นว่าไม่เคยหยุดนิ่งเลย เคลื่อนไหวตลอดเวลา เพราะฉะนั้น ถ้าเรารู้ว่าชีวิตเราเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา เดินเข้าไปสู่ความแก่ เจ็บ ตาย จึงต้องมีสติ ให้เริ่มต้นพัฒนาชีวิตในช่วงวัยต้น ๆ ด้วยความไม่ประมาท

แง่พฤติกรรมและสังคม พระพุทธศาสนาสอนให้คนรักษาศีลในวัน ๘ คำ ๑๕ คำ พุทธศาสนาสอนให้คนรักษาศีล โดยให้ตั้งสติกำหนดรักษาศีลที่วัดหรือที่บ้านก็ได้

แง่ของทัศนคติ ให้คิดอย่างไม่ประมาทดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นสาระของชีวิตจริง ๆ ที่นี้ความไม่ประมาทมันครอบคลุมในเรื่องการเรียน การศึกษา และการดำรงชีวิตทั้งหมด วันเวลาเปลี่ยนแปลงตลอดชีวิต ชีวิตเราก็เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา เพราะฉะนั้น ควรจะใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

๖. ผู้เชี่ยวชาญมองการประยุกต์ใช้เรื่องดาราศาสตร์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างไร ?

เรื่องดวงดาวเป็นศาสตร์ความรู้ที่ไม่มีผิดหรือถูกในตัวมันเอง แต่มันเป็นปรากฏการณ์ความจริงทางธรรมชาติ ผิดถูกอยู่ที่การนำไปใช้ นำไปใช้ในทางถูกหรือผิดก็ได้ ถ้าเรานำความรู้ทางดาราศาสตร์วิทยาศาสตร์ไปสร้างระเบิดนิวเคลียร์ในการทำลายมันก็เป็นบาป แต่จะใช้เพื่อส่งเสริมกิจกรรมเพื่อความเจริญของมนุษย์ถือว่าการสร้างสรรค์ เช่นเดียวกับที่เรานำเรื่องดวงดาวมาใช้ในทางโหราศาสตร์ ใช้ทางสร้างสรรค์ก็ได้ หรือจะใช้ในทางทำลายด้วยการทำให้คนเมา มัว ลุ่มหลง กลายเป็นว่าดวงดาวกำหนดดีชั่วให้แก่ชีวิตมนุษย์ อันนี้ลุ่มหลง

สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๒๐ ก.ย. ๒๕๕๖ เวลา ๐๘.๓๐ น.

สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

อาจารย์นิพนธ์ ทรายเพชร

(ราชบัณฑิตสาขาวิชาดาราศาสตร์

และที่ปรึกษาพิเศษทางด้านดาราศาสตร์และอวกาศของสสวท.)

คำถามของผู้วิจัยและคำตอบจากผู้เชี่ยวชาญ

๑. ดวงดาวมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์อย่างไร ?

ดวงดาวที่มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์จริง ๆ มีสองดวงคือ ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ เช่น ดาวอาทิตย์เป็นดาวที่สำคัญที่สุดสำหรับสิ่งมีชีวิตที่เกิดบนโลกนี้ ถ้าไม่มีดวงอาทิตย์ โลกก็จะเป็นตัวล่งทำให้ไม่มีสิ่งมีชีวิตเกิดขึ้นบนโลกได้ และดวงจันทร์มีอิทธิพลต่อมนุษย์ ๓ ลักษณะ คือ ๑) ดวงจันทร์ได้รับแสงจากดวงอาทิตย์ ทำให้มีรูปร่างเล็กและใหญ่แตกต่างกันซึ่งเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละวันที่มนุษย์สังเกตเห็นได้บนภาคพื้นพิภพ มนุษย์จึงนำมาทำเป็นปฏิทิน เรียกว่า “จันทรคติ” ๒) ปรากฏการณ์น้ำขึ้นน้ำลงซึ่งเป็นผลมาจากดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ แต่ดวงจันทร์มีมากกว่า ข้างขึ้น ๑๕ ค่ำหรือแรม ๑๕ ค่ำ จะเกิดน้ำขึ้นมาก และดวงจันทร์ยังมีผลต่อการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์ในทะเล รวมถึงการนำเรือออกทะเลของชาวเล ๓) ดวงจันทร์มีอิทธิพลต่อคนบนโลกอีกอย่าง คือ จันทรุปราคาและสุริยุปราคา ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เป็นปรากฏการณ์ที่สวยงาม เห็นแล้วก็เกิดความตื่นเต้น คนในปัจจุบันเห็นมีลักษณะเช่นนี้ต่างจากคนสมัยก่อนที่เชื่อไปอีกอย่าง นอกจากนี้ยังนำวัฏจักรการโคจรดวงจันทร์เคลื่อนรอบโลก ๑ รอบ เท่ากับ ๑ เดือนในสังคมปัจจุบัน

๒. พระพุทธศาสนานำเรื่องดวงดาวมาประยุกต์ใช้อย่างไร ?

การประยุกต์ใช้เรื่องดวงดาวมีในแทบทุกที่ แม้กระทั่งพระพุทธศาสนา การตั้งชื่อวันก็นำชื่อดาวมาตั้งชื่อวันต่าง ๆ วัน ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ เป็นวันซึ่งศาสนาพุทธกำหนดเป็นวันสำคัญ เป็นการกำหนดจากตำแหน่งของดวงจันทร์ซึ่งเคลื่อนที่รอบโลก การเคลื่อนที่ของดวงจันทร์ครบหนึ่งรอบ คิดเป็นตัวเลขได้ ๒๙.๕๓ วัน เราก็นำตัวเลขนี้มาทำเป็นปฏิทิน เรียกว่า ปฏิทินจันทรคติ เนื่องจากวันที่เป็นเศษส่วนไม่ได้ ฉะนั้นจึงบังคับให้เดือนมีทั้งเดือนเต็ม ๓๐ วัน และเดือนขาด ๒๙ วัน เป็นปฏิทินจันทรคติแบบไทย ปฏิทินจันทรคติจะมีวันสำคัญ ๔ วันในศาสนาพุทธซึ่งถือว่าเป็นวันพระ (วันขึ้นและแรม ๘ ค่ำ) วันแรม ๑๔ หรือ ๑๕ ค่ำ ถือว่าเป็นวันพระใหญ่ สมัยโบราณไม่มีปฏิทินก็กำหนดเอาดวงจันทร์บนท้องฟ้าโดยตรง เช่น เห็นดวงจันทร์ขึ้นครึ่งดวง ตอนหัวค่ำ จะเป็นวันพระขึ้น ๘ ค่ำ ทุกสังคมมีการประยุกต์ ไม่เว้นแม้แต่สังคมศาสนา

๓. สังคมไทยนำเรื่องดวงดาวมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร ?

กำหนดใช้ดาวเพื่อบอกฤดูกาลต่าง ๆ เช่น ดวงอาทิตย์ปัดเหนือมากเป็นหน้าร้อน ปัดใต้มากเป็นหน้าหนาว และกำหนดเทศกาลต่าง ๆ ให้สอดคล้อง ถ้าดวงอาทิตย์ในตำแหน่งนี้ ตำแหน่งนั้น ดาวอื่นๆ เช่น ดาวจระเข้ เป็นกลุ่มดาวที่ใช้บอกทิศทางและฤดู และเวลาด้วย ถ้ามันขึ้นหัวค่ำมันจะเป็นฤดูอะไร ดูเวลา เวลาเป็นเรื่องดาราศาสตร์ เราจึงต้องดูดาว เห็นดาว กลับมาที่เก่าคือเท่ากับ ๑ วัน แต่ที่จริงดาวอยู่ในตำแหน่งเดิม แต่เพราะโลกหมุนรอบตัวเอง เวลาทั้งสองประเภทคือเวลาที่เรายึดกับดวงอาทิตย์และเวลาที่ยึดจากดาวฤกษ์ เวลาที่เราใช้ ในปัจจุบันในรูปของนาฬิกาสัมพันธ์กับดวงอาทิตย์ เพราะคนบนโลกรู้จักดวงอาทิตย์ดีกว่าดาว ฤกษ์อื่น แต่เป็นเวลาโดยเฉลี่ยของดวงอาทิตย์ปานกลางที่เกิดจากการสมมติขึ้นมา แล้วตั้งเวลา ตาม ไม่ใช่ดวงอาทิตย์จริง ๆ สังคมไทยกำหนดเอาดาวโลกซึ่งหมุนรอบตัวเอง เป็นเวลา ๑ วัน หมุนรอบดวงอาทิตย์ครบรอบเป็นเวลา ๑ ปี

๔. สังคมไทยนำเรื่องดวงดาวมาประยุกต์กับกิจกรรมทางสังคมอย่างไร ?

กลุ่มดาวสามารถใช้บอกทิศ บอกฤดูกาล หรือบอกเวลาก็ได้ อย่างเช่นผู้ที่ออก ทะเลต้องดูดาวถึงจะกลับเข้าฝั่งถูก เช่น ทางใต้มีดาวอยู่กลุ่มหนึ่งเรียกว่าดาววาว เรียกว่าดาว กางเขนใต้ในกลุ่มดาวสากล ใช้บอกทิศได้ จะชี้ไปที่ขั้วฟ้าได้ จึงใช้บอกทิศได้ การหาทิศ ตะวันออกด้วยการใช้ทฤษฎีหันหน้าไปทางตะวันออกแล้วกลางแขนออกกำหนดว่าขวาทิศใต้ ซ้าย ทิศเหนือเป็นทฤษฎีที่ใช้ได้อยู่ เพียงแต่ดวงอาทิตย์มันขึ้นไม่ขึ้นไม่ตรงจุดเดียวกัน มีขึ้นเฉียงไป ทางใต้หรือเหนือบ้าง เพราะแกนโลกเอียง การปัดเหนือหรือปัดใต้ของดวงอาทิตย์ทำให้เกิด ฤดูกาลต่าง ๆ ช่วงเดือนเมษา เป็นช่วงที่ดวงอาทิตย์อยู่เหนือศีรษะแผ่ความร้อนได้เต็มที่และ เป็นช่วงอากาศแห้งด้วยก่อให้เกิดความร้อนมากกว่าปกติในฤดูอื่น

๕. สังคมไทยนำเรื่องดวงดาวมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างไร ?

ทางด้านพฤติกรรม ในแง่ของธรรมชาติของดวงดาว เช่นดวงอาทิตย์มันร้อน เรา เองก็ต้องปรับพฤติกรรมด้วยการเปลี่ยนไปอยู่ในที่เย็น อยู่ในร่ม หรือปลูกต้นไม้ให้ได้ร่ม การ สร้างบ้านในลักษณะที่หันไปทางดวงอาทิตย์โดยตรง เชิงมุมมีความสำคัญ การสร้างบ้านสร้าง โบสถ์สามารถกำหนดฤดูได้ว่าจะหันไปกึ่งศา ซึ่งรู้ได้ว่าถึงฤดูทำนาหรือยัง สิ่งก่อสร้าง สมัยก่อนมีความสำคัญในการบอกวันสำคัญในรอบปี ซึ่งได้รับทราบข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญท่าน หนึ่งว่า โครงสร้างของปราสาทพนมรุ้ง เกี่ยวกับที่ตั้งของที่นั่ง ละติจูดเท่าไร บ้านเราตั้งอยู่ใกล้ เส้นศูนย์สูตรมากไหม ซึ่งมีผลต่อหนาวและร้อนต่างกัน เช่น กรุงเทพฯกับเชียงใหม่

ในทางด้านสังคม การศึกษาดาราศาสตร์เป็นการเรียนรู้ธรรมชาติของโลกและของตัวเราด้วย เราศึกษาเรื่องดาวฤกษ์ มันเกิดมาอย่างไร เหล็กอยู่ที่ไหนก็เป็นเหล็ก มันประกอบด้วยอิเล็กตรอนและนิวเคลียสของมัน อย่างโลกของเราเกิดมาพร้อมกับดาวอื่น ซึ่งมีแหล่งกำเนิดมาจากเนบิวลา ธาตุเหล็กมีอยู่แล้วในเนบิวลานั้น อย่างเหล็กเกิดจากดาวประเภทนั้น ในเวลาของมันจบชีวิตลงมันจะระเบิดเป็นซูเปอร์โนวา ซึ่งกระจายธาตุต่าง ๆ ออกไปในห้วงจักรวาล ดาวฤกษ์จึงเป็นผู้สร้างธาตุ และมีที่มาจากเนบิวลา เนบิวลาต่าง ๆ ก็มาจากเนบิวลารุ่นก่อน ๆ สืบเนื่องกันมา ก่อนนั้นก็จะมีเพียงธาตุเบา เช่น ไฮโดรเจน เป็นต้น ต่อมาได้พัฒนาเป็นธาตุหนัก

ทัศนคติ ความรู้เกี่ยวกับดวงดาวในสังคมปัจจุบันถูกบรรจุเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในชั้นเรียน มีการให้ความรู้ตั้งแต่ระดับประถม อย่างท่องจำจำลองก็เป็นระบบที่ให้ความรู้แห่งหนึ่ง ปัจจุบันก็มีท้องฟ้าจำลองหลายแห่ง และมีหน่วยงานทางด้านดาราศาสตร์ เช่น สถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ ก็เป็นการวิจัยที่สูงขึ้น ช่วยกันเผยแพร่ความรู้ในด้านดาราศาสตร์เหมือนกัน เพื่อคนจะเข้าใจในดาราศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น แต่ความเชื่อแบบเดิมอย่างปรากฏการณ์จันทรุปราคาสุริยุปราคา ที่เชื่อว่า ราหูมาอมจันทร์ดวงอาทิตย์ ก็ยังมีอยู่ เพราะมีการปลูกฝัง และเชื่อกันมานาน แม้ความเชื่อเรื่องฟ้าร้องฟ้าที่เชื่อกันวันรามสูรมาขว้างขวานใส่สมณีเมฆลา เป็นต้น ก็เป็นความพยายามที่จะอธิบายให้ชาวบ้านเข้าใจ เป็นวิธีอธิบายอีกแบบ อย่างที่เห็นดาวเรียงตัวกันว่ามีจะเข้ มีหมีใหญ่ ก็เป็นความเชื่อสมัยโบราณ

ผมก็อยากจะเรียนว่าที่จริงดาราศาสตร์เกี่ยวข้องกับเรามาก เพราะว่าเราก็อยู่บนดาวดวงหนึ่งที่เรียกว่าโลก โลกเคลื่อนที่อย่างไร ก็เป็นเรื่องที่คนในโลกจะต้องรู้ต้องเข้าใจ โลกมีการหมุนรอบตัวเองทำให้เกิดปรากฏการณ์อะไรบ้าง เป็นเรื่องใกล้ตัวที่เราจะต้องเข้าใจ โลกเคลื่อนรอบดวงอาทิตย์ลักษณะที่แกนโลกเอียงส่งผลอะไรแก่เรา เป็นดาวดวงแรกที่เราต้องทำความเข้าใจจัก โลกเป็นดาวไม่ใช่สิ่งที่อยู่กับที่ นี่คือนี่ที่ควรจะต้องเข้าใจ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากการเคลื่อนส่งผลอะไรแก่เราทุกคน และอย่างน้อย ๆ เป็นการใช้ประโยชน์จากดวงดาวที่เกิดขึ้นให้ถูกต้อง ให้มองให้ตรงตามความเป็นจริง ให้เอาใจใส่ในเรื่องของความคิดจิตใจของตนเองให้มากกว่าที่จะนึกถึงดวงดาวในแง่อื่น

๖. ผู้เชี่ยวชาญมองการประยุกต์ใช้เรื่องดาราศาสตร์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างไร ?

การประยุกต์อยากให้เป็นไปตามแนววิทยาศาสตร์ การประยุกต์บางอย่างเกินจริงไป เช่น การประยุกต์ในทางโหราศาสตร์ เพราะการวัดระยะห่างของดาวเคราะห์ต่าง ๆ มีความคลาดเคลื่อน เพราะเชื่อว่าโลกเป็นศูนย์กลางของจักรวาล ระยะห่างจึงใช้ได้เฉพาะบางดวง ดาวบางดวงที่วัดได้มันจึงผิด การตั้งชื่อวันเป็นสิ่งสมมติ ลำดับชื่อวันนั้นไม่มีความหมาย วันไหนก็เหมือนกัน พุทธเจ้าถึงบอกว่า “ดวงดาวจักทำอะไรได้” ชีวิตของคนบนโลกนี้ขึ้นอยู่กับ

กระทำ วิทยาศาสตร์ก็ต้องการให้เป็นแบบนั้น มันมีอิทธิพลเชิงกายภาพมีน้อย แต่มีผลต่อความคิดของคนว่ามันเป็นสิ่งลึกลับค่อนข้างมาก

สัมภาษณ์ วันที่ ๑๐ ก.ย. ๒๕๕๖ ณ ดิกสสวท. เวลา ๑๐.๐๐ น.

สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

อาจารย์สุพจน์ นิธินันท์

(นักวิชาการศึกษาด้านการพิเศษ

ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา ท้องฟ้าจำลองกรุงเทพมหานคร)

คำถามของผู้วิจัยและคำตอบจากผู้เชี่ยวชาญ

๑. ดวงดาวมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์อย่างไร ?

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่เกิดขึ้นบนโลกและวิวัฒนาการมาเป็นระยะเวลาราว ๒-๓ ล้านปีมาแล้ว โลกเป็นดาวเคราะห์ดวงหนึ่งในจำนวน ๘ ดวงที่เป็นบริวารของดวงอาทิตย์ซึ่งอยู่เป็นศูนย์กลางของระบบสุริยะ โลกโคจรรอบดวงอาทิตย์เป็นลำดับที่ ๓ นับห่างออกไปจากดวงอาทิตย์ ดวงดาวในระบบสุริยะ เช่นดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ที่เป็นบริวารของโลก ดาวเคราะห์น้อย ดาวหาง และดาวเคราะห์ดวงอื่น ๆ ต่างมีอิทธิพลต่อกันในทางวิทยาศาสตร์ เช่น แรงโน้มถ่วงที่ดึงดูดซึ่งกันและกัน เช่น แรงดึงดูดระหว่างโลก ดวงจันทร์ และดวงอาทิตย์ทำให้เกิดปรากฏการณ์น้ำขึ้นน้ำลงทะเลและมหาสมุทร พลังงานความร้อนที่แผ่ออกจากดวงอาทิตย์สร้างความอบอุ่นให้กับโลก ทำให้สัตว์และพืชเจริญเติบโตสืบเชื้อสายดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง พลังงานความร้อนที่พื้นดินและพื้นน้ำทำให้เกิดกระแสลม เช่น ลมบก ลมทะเล ส่วนรังสีที่เป็นอันตรายที่แผ่มาถึงโลกถูกป้องกันด้วยสนามแม่เหล็กของโลกและชั้นบรรยากาศและการที่โลกโคจรไปรอบดวงอาทิตย์โดยที่แกนโลกเอียงไปจากแนวตั้งตรงทำให้เกิดฤดูกาลต่าง ๆ เช่น ฤดูร้อน ฤดูหนาว เกิดการเปลี่ยนแปลงหมุนเวียนฤดูกาลเป็นวัฏจักรในรอบปี ทำให้สิ่งมีชีวิตปรับตัวไปตามสภาพอากาศร้อนหรือหนาวเย็นที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นต้น

๒. พระพุทธศาสนานำเรื่องดวงดาวมาประยุกต์ใช้อย่างไร ?

นักบวชหรือพระในสมัยก่อนมักเป็นนักดาราศาสตร์ด้วย พิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ กำหนดให้มีพิธีกรรมขึ้นตามการนับวันเดือนปี ซึ่งการนับวันเดือนปีนั้น วันมีที่มาจากการหมุนรอบตัวเองของโลก เดือนมีที่มาจากการโคจรของดวงจันทร์รอบโลกและปีเกิดจากที่โลกโคจรรอบดวงอาทิตย์ พระพุทธศาสนาใช้การเกิดข้างขึ้นข้างแรมของดวงจันทร์มากำหนดวันพระ วันโกน และวันสำคัญต่าง ๆ ในพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชาและวันมาฆบูชา เป็นต้น

๓. สังคมไทยนำเรื่องดวงดาวมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร ?

การเดินทางเรือประมงตามชายฝั่งทะเล ในตอนกลางคืน ชาวประมงหาทิศทางโดยใช้ดาวเหนือและกลุ่มดาวสว่าง การออกเรือประมงหรือการหาแหล่งสัตว์น้ำตามชายฝั่งทะเลอาศัยการเกิดน้ำขึ้นน้ำลงโดยสังเกตข้างขึ้นและข้างแรมของดวงจันทร์ การใช้ชื่อดาวเคราะห์ที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่า ๕ ดวง คือ ดาวพุธ ดาวศุกร์ ดาวอังคาร ดาวพฤหัสบดี ดาวเสาร์ ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์มากำหนดเป็นชื่อของวันในหนึ่งสัปดาห์ การใช้กลุ่มดาวจักราศีมากำหนดเป็นชื่อของเดือนคือ (๑) กลุ่มดาวแกะ(เมษ) (๒) กลุ่มดาววัว(พฤษภ) (๓) กลุ่มดาวคนคู่(มิถุน) (๔) กลุ่มดาวปู (กรกฎ) (๕)กลุ่มดาวสิงโต(สิงห์) ๖)กลุ่มดาวหญิงสาว(กันยา) ๗) กลุ่มดาวคันชั่ง (ตุล) (๘) กลุ่มดาวแมงป่อง(พิจิก) (๙) กลุ่มดาวคนยิงธนู(ธนู) (๑๐) กลุ่มดาวแพะทะเล(มกร) (๑๑) กลุ่มดาวคนแบกหม้อน้ำ(กุมภ์) (๑๒) กลุ่มดาวปลา(มีน)

๔. สังคมไทยนำเรื่องดวงดาวมาประยุกต์กับกิจกรรมทางสังคมอย่างไร ?

วันสำคัญทางประเพณีและทางวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น วันลอยกระทง วันสงกรานต์ การแต่งกลอน แต่งสักวาชมดาวและกลุ่มดาวบนท้องฟ้า มีการแต่งเพลงชมดาวและเดือนจัดขึ้นในวันวิทยาศาสตร์ ๑๘ สิงหาคมของทุกปี

๕. สังคมไทยนำเรื่องดวงดาวมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างไร ?

ในทางด้านพฤติกรรม ก็จะมีกิจกรรมการดูดาว กลุ่มดาวด้วยตาเปล่า และด้วยกล้องโทรทรรศน์ใช้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กเยาวชนและนักเรียนให้รู้จักธรรมชาติรอบตัว มีกิจกรรมการดูดาว การถ่ายภาพดวงดาว และวัตถุบนท้องฟ้า ใช้เป็นงานอดิเรกสำหรับนักดาราศาสตร์สมัครเล่นหรือกิจกรรมพักผ่อนสำหรับคนทั่วไป กิจกรรมแสดงทางท้องฟ้าภายในโดมท้องฟ้าจำลองกรุงเทพมหานคร ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางดาราศาสตร์สำหรับเยาวชน ประชาชน และผู้สนใจทั่วไป

ทางด้านสังคม กิจกรรมชมปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ เช่น สุริยุปราคาเต็มดวง สุริยุปราคาบางส่วน สุริยุปราคาวงแหวน และจันทรุปราคาเต็มดวง หรือบางส่วน ใช้เป็นสื่อจริงในการเรียนรู้ทางดาราศาสตร์ มีกิจกรรมท่องเที่ยวดูดาวตามแหล่งพักผ่อนตามธรรมชาติ เช่น อุทยานเขาใหญ่ อุทยานน้ำหนาว

ทางทัศนคติ กิจกรรมเกี่ยวกับดวงดาวจะส่งผลให้ประชาชน เยาวชน มีความเข้าใจในธรรมชาติของดวงดาวอย่างถูกต้องไม่หลงเชื่อมโนในทางผิด แก้ไขความเชื่อ และความเข้าใจที่ไม่มีเหตุผลให้เข้าถึงสาเหตุที่แท้จริง

๖. ผู้เชี่ยวชาญมองการประยุกต์ใช้เรื่องดาราศาสตร์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างไร ?

สังคมไทยหรือสังคมอื่น ๆ ต่างก็มีการเรียนรู้ที่เป็นเหตุเป็นผล ใช้วิทยาศาสตร์มาอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง ปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ที่เกิดขึ้น ก็สามารถอธิบายว่าอะไรเป็นสาเหตุ ความเชื่อเรื่องโชคลาง คงเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล โดยภาพรวมถือว่า สังคมไทยเริ่มต้นตัวมากขึ้นในการเรียนรู้ทางดาราศาสตร์ ส่วนการนำความรู้ดาราศาสตร์สมัยใหม่มาใช้คงขึ้นอยู่กับความสามารถและความจำเป็นในด้านใดของประเทศ อย่างเช่น เรื่องดาวเทียมประเภทสื่อสาร อุตุนิยมวิทยา สำนวณทรัพยากร ก็มีหน่วยงานของประเทศใช้งานกันอยู่ในปัจจุบัน

สัมภาษณ์ วันที่ ๑๐ ก.ย. ๒๕๕๖

ณ ห้องฟ้าจำลอง กรุงเทพมหานคร เวลา ๑๑.๐๐ น.

สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

อาจารย์ธนกร สินเกษม

(นายกสมาคมโหราแห่งประเทศไทย)

คำถามของผู้วิจัยและคำตอบจากผู้เชี่ยวชาญ

๑. ดวงดาวมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์อย่างไร ?

ดวงดาวสามารถบอกชีวิตของคนตั้งแต่เกิดมาว่าบุคคลนี้มีนิสัยใจคอเป็นอย่างไร จะเรียนหนังสือหรือทำงาน มีคู่ชีวิตจะเป็นอย่างไร ดวงดาวสามารถบอกได้ เช่น องค์ลีลาม ที่เกิดภายใต้ใจโรฤกษ์ (ฤกษ์ใจ) คนที่เกิดฤกษ์นี้ชีวิตอยู่กับการต้องช่วงชิง เกิดเป็นเศรษฐีจะอยู่ภายใต้มหัทธโนฤกษ์ (ฤกษ์คนมีทรัพย์) เกิดมาจะมีฐานะที่ดี ซึ่งจะกำหนดเอาเวลาเกิดตามคติโบราณ ดวงดาวเป็นสัญลักษณ์บ่งไว้มัด เรื่องการเงิน และการความรัก ฤกษ์บ่งไว้อย่างชัดเจน การแก้ไขชะตาชีวิตในทางโหราศาสตร์ใช้หลักของมหาทักษา คือ เรื่องพระเคราะห์เสวยอายุ ใช้หลักของการทำบุญ ซึ่งในโหราศาสตร์เชื่อว่าทุกคนเกิดมามีกรรมเป็นของตน มีความเชื่อมโยงกับหลักพุทธศาสนา

๒. พระพุทธศาสนานำเรื่องดวงดาวมาประยุกต์ใช้อย่างไร ?

ดวงดาวระบุได้ว่า คนนี้บวชดี หรือสีกดี ปัจจุบันวัดต่าง ๆ ได้อาศัยดวงดาวเพื่อหาช่วงของการทำงาน บางวัดจะทำพิธีต้องหาฤกษ์ยาม เช่น หาฤกษ์ในการขอ ออกฎีกา กฐินผ้าป่า เรื่องสร้างอุโบสถก็ต้องหาช่วงเวลาที่จะสร้างด้วยการวางศิลาฤกษ์ ใช้ฤกษ์ ๒๗ ถ้าจะให้มีคนมาอุปถัมภ์วัด ใช้ราชาฤกษ์ มหัทธโนฤกษ์ เรื่องการนำดวงดาวมาใช้ อย่างน้อยๆ คนที่มีทุกข์มีร้อน ต้องดูว่ามีพระเคราะห์ใดเสวยอายุ การแนะนำไปทำบุญเกี่ยวกับดาวเสวยอายุนั้น ต้องแนะนำให้ไปทำบุญที่วัด การจะทำพิธีได้ดี ต้องไปทำที่วัดด้วยเช่นกัน

๓. สังคมไทยนำเรื่องดวงดาวมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร ?

สังคมไทยนำเรื่องดวงดาวมาประยุกต์ใช้ตั้งแต่เกิดจนตาย สมัยโบราณก็จะมี การโกนจุก หาฤกษ์คลอด เรียนอะไรถึงจะดี บางคนฝันเรียนไปก็ไม่ได้ใช้ เพราะฝันดวงชะตา เช่น ดาวเสาร์เป็นกาลิ ไม่ควรเรียนด้านสถาปัตย์ เพราะเรียนไปก็ไม่ได้ใช้ มีการประยุกต์ใช้กับเรื่อง ฤกษ์ในการสู่ขอและหมั้นหมาย การรู้ดวงดาวเป็นความไม่ประมาทในชีวิต ถึงผลคำนวณจะบอกว่าจะมีความร่ำรวย บุคคลก็ต้องขยันทำงาน การรู้ว่าจะมีเหตุร้ายก็เพื่อไม่ประมาท การ

สะเดาะเคราะห์ต่อชะตาไม่ต้องเสียเงินเสียทองให้เกินความจำเป็น แนะนำให้ผู้มารับคำพยากรณ์ไปทำความดี เช่น ไถ่ชีวิตโคกระบือเป็นต้นด้วยตัวเขาเอง

๔. สังคมไทยนำเรื่องดวงดาวมาประยุกต์กับกิจกรรมทางสังคมอย่างไร ?

ในสังคมไทยมีการหน่วยงานต่าง ๆ จัดงานอีเวนต์ ได้เชิญหมอดูมาดูเพื่อความผ่อนคลายและให้ความเพลิดเพลิน เพราะสังคมไทยชื่นชอบในการดูดวง มีข้อมูลว่าสังคมไทยมีอัตราการดูดวงต่อปีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ปัจจุบันสังคมไทยเปิดกว้างขึ้น มีช่องทางในการเรียนรู้และใช้บริการในเรื่องดูดวงมากขึ้น สมัยโบราณผู้หญิงไม่สามารถเรียนโหราศาสตร์ได้ ปัจจุบันผู้หญิงสามารถเรียนได้ เป็นอาชีพได้ ผู้เรียนอีกส่วนเป็นคนรุ่นหนุ่มสาว ผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ศาสตร์ที่ได้รับความนิยมจากวันเดือนปีเกิด ซึ่งออกมาในรูปแบบของเลข ๗ ตัว จักราศี เป็นที่นิยม แต่มีความเชื่อมโยงกับพุทธศาสนาหรือบางทีก็เกี่ยวกับพราหมณ์ด้วย แล้วแต่ศาสตร์นั้น

๕. สังคมไทยนำเรื่องดวงดาวมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างไร ?

ทางด้านพฤติกรรม ดวงดาวซึ่งปรากฏในเรือนชะตาจะบ่งบอกว่าบุคคลจะมีพฤติกรรมอย่างไร ถ้าจะหาทางแก้ไขพฤติกรรมนั้นก็ต้องลดพฤติกรรมนั้นลง บางคนเป็นคนใจร้อน เขาจะต้องมีความใจเย็นลง และผู้พยากรณ์เองต้องมีท่าทีให้ใจเย็นลงเช่นกันเมื่อเกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น ในแง่พิธีกรรม การแก้ดวงชะตาให้ดูว่าดาวไหนเป็นกาลกิณีให้ดับเรื่องนั้น เช่น พุช เป็นกาลกิณี ให้สร้างพระปางอุ้มบาตรเป็นเครื่องแทนตัว จตุรปู๑๗ ดอก แล้วขออานิสงส์การสร้างปางพระปางอุ้มบาตร

ทางด้านสังคม ปัจจุบันสังคมไทยมีดาวเสาร์กาลกิณีมาเล็งดวงเมือง ประเทศไทยอยู่ในเกณฑ์ได้พินทุบาท เรียกว่าดวงเมืองแตก บ้านเมืองจะวุ่นวาย จะมีเหตุร้าย ๆ เกิดขึ้นมากมาย เห็นได้ว่าเกี่ยวกับน้ำมัน พระสงฆ์จะเสื่อมชื่อ ดังที่ตกเป็นข่าว ประชาชนต้องมีส่วนช่วยด้วยการไม่ฝึกไฟหรือไหวตามฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เข้าวัดปฏิบัติธรรมดีที่สุด

ทางทัศนคติ ศาสตร์เรื่องดวงดาวนี้มีความจำเป็น แต่ต้องมีการประยุกต์และทำที่ถูกต้องและเลือกให้เหมาะสม เรื่องดวงดาวในแง่โหราศาสตร์ อย่าเชื่อตามกระแสหรือสื่อต่าง ๆ ควรหาหมอดูซึ่งเป็นกัลยาณมิตร พยากรณ์แม่นยำ ปัจจุบันหมอดูที่ประกอบอาชีพที่ไม่สุจริตมีมากขึ้น จะต้องรู้จักเลือก เพื่อจะได้ไม่ถูกหลอก หมอดูกับเมืองไทยเป็นของคู่กัน ฉะนั้น จะต้องเลือกหมอดูที่มีจรรยาบรรณ คือ (๑) พุดจาสุภาพ (๒) เก็บความลับของผู้รับคำพยากรณ์ (๓) รักเกียรติของตนและผู้รับคำพยากรณ์ (๔) ทายอย่างมีหลักและปรับใช้ให้สมสมัย (๕) ไม่หลงกระแส (๖) ไม่เรียกเงินจากผู้รับคำพยากรณ์ เพราะคนที่มาขอรับคำพยากรณ์ส่วนใหญ่ประสบความทุกข์มา ผู้รู้เรื่องดวงดาวจึงควรเป็นที่พึ่ง และผู้มาขอรับคำพยากรณ์ไม่จำเป็นต้อง

เสียค่าใช้จ่ายมากมาย เพียงแก้ไขดวงชะตาด้วยพุทธมนต์ ถวายสังฆทาน บูชาพระปางนาคปรก ก็เพียงพอ ไม่จำเป็นต้องสิ้นเปลือง

๖. ผู้เชี่ยวชาญมองการประยุกต์ใช้เรื่องดาราศาสตร์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างไร ?

เรื่องดวงดาวมีการประยุกต์ใช้ได้หลากหลาย ขึ้นอยู่กับว่าจะนำไปประยุกต์ใช้ในด้านใด ในแง่ของหมวดต้องศึกษาตำราให้กระจ่างชัด สังคมไทยมีเรื่องโหราศาสตร์เป็นศาสตร์หนึ่งซึ่งอยู่คู่กับสังคมมายาวนาน ศาสตร์ดังกล่าวนี้มีความแม่นยำ ควรมีการพัฒนาวิชาให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๘ ก.ย.๒๕๕๖ เวลา ๑๓.๓๐ น.

ณ โรงเรียนวัดใหม่อมตรส กรุงเทพฯ

ภาพการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อประกอบงานวิจัย

สัมภาษณ์: อาจารย์นิพนธ์ ทรายเพชร (ราชบัณฑิตสาขาดาราศาสตร์)

สัมภาษณ์: อาจารย์สุพจน์ นิธินันท์ (นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ
ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา ท้องฟ้าจำลองกรุงเทพมหานคร)

ผู้วิจัย ณ ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา ท้องฟ้าจำลอง กรุงเทพมหานคร

สัมภาษณ์: อาจารย์ธนากร สินเกษม (นายกสมาคมโหราแห่งประเทศไทย)